

ASPECTE ȘI CONTRIBUȚII LOCALE LA INTENSIFICAREA MIȘCĂRII REVOLUȚIONARE DIN ROMÂNIA 1918—1919

VENERA CABALORTA

Cercetarea unei probleme de istorie locală este deosebit de importantă pentru acea frământată perioadă din istoria mișcării muncitorești din România, dintre anii 1918 — 1919 — 1921.

După cum arăta și tovarășul Nicolae Ceaușescu la Congresul Culturii și Educației Socialiste „...Cercetarea istorică, departe de a constitui o investigație cu caracter strict documentar a trecutului, este în bună măsură, așa cum arată viața, și o știință a prezentului“.

De aceea, punerea în lumină pe baza rezultatelor cercetărilor făcute, a uneia dintre cele mai importante momente din istoria patriei și partidului și a mișcării muncitorești pe plan local, a devenit o necesitate obiectivă. Aprofundarea acestor elemente de istorie locală care au avut loc în județul Vrancea în perioada sus amintită, contribuie în mod nemijlocit la înțelegerea procesului de radicalizare a maselor muncitorești din județul nostru, la schimbărilor calitative survenite în modul de gândire și organizare al proletariatului local.

Comunicarea de față, cuprinde o perioadă relativ scurtă dar foarte importantă din punct de vedere istoric.

Lucrarea subliniază acțiuni și fapte care se înscriu în contextul mișcării muncitorești, relevă orientări ale organizațiilor locale de partid sau sindicat și acțiuni mai puțin cunoscute.

Vrincenii de astăzi sînt, descendenți ai unei civilizații neîntrerupte, urmași ai celor care în nenumărate rînduri au avut de înfruntat conflictele dintre cele trei imperii coteropitoare care își disputau teritoriul patriei noastre.

Această așezare administrativ-geografică, explică în parte, dezvoltarea economică slabă, preponderent agrară, a județului a căroră orașe de provincie : Focșani, Mărășești, Panciu, Adjud, Odobești erau așezări lipsite de perspectiva unei dezvoltări industriale. Starea economică a avut implicații în dezvoltarea proletariatului din județ.

Mișcările muncitorești de pe teritoriul Vrancei sint de mai mică anvergură, dar, este necesar să fie evidențiate în contextul general al evenimentelor care au avut loc în țara noastră în perioada anilor 1918—1921 și care au o importanță deosebită în istoria mișcării muncitorești și democratice. Din punct de vedere istoric, mișcarea muncitorească s-a ridicat pe o treaptă superioară întregii ei dezvoltări anterioare. Proletariatul s-a manifestat în mod vădit ca principală forță ce acționa pentru răsturnarea puterii claselor exploatare.

În anii de război și în perioada postbelică s-a produs o bruscă și gravă înrăutățire a situației economice a maselor muncitoare, ceea ce a constituit unul din simptomele obiective ale situației revoluționare. Scăderea producției industriale, lipsa tot mai mare de materii prime, au făcut să crească șomajul. Fenomenele inflaționiste se agravează, fiind în continuă creștere încă de la începutul războiului.

Aceste fenomene sociale au dus la dezorganizarea vieții economice, la scăderea potențialului economic și a nivelului de trai a maselor muncitoare din România. „...Dacă «Munca» a fost vreodată speculată apoi trebuia să se știe că în timpul acestui război a fost exploatată în mod extraordinar“... scria în ziarul „Tribuna“¹.

În aceste condiții interne dificile, capitalul străin continuă să acapareze o mare parte din rețeaua întreprinderilor industriale și bancare din țară. Ziarele din 1921 — arătau că 71,90% din capitalurile din industria petrolieră din România aparțin unor companii străine.

Analiza situației economiei României la sfârșitul primului război mondial, duce la înțelegerea profundelor contradicții sociale existente atunci. În aceste condiții interne și internaționale, luptele de clasă se intensifică și vor culmina cu marea grevă generală din 1920.

Agravarea contradicțiilor dintre burghezie și proletariat, dintre moșierime și țărănime, duc inerent la concluzia că situația revoluționară dintre anii 1918—1919—1920 constituie o etapă de clarificare ideologico-politică a proletariatului de tip marxist leninist — Partidul Comunist Român.

Chiar dacă în Vrancea exista un număr mic de muncitori, privind această problemă în raport cu alte orașe din țară, centrele muncitorești vrâncene s-au afirmat încă de la început. Sub conducerea organizațiilor locale de sindicat și partid s-au dovedit ca o forță capabilă să înțeleagă sensul și scopul mișcării democratice și revoluționare. Organizațiile locale muncitorești s-au dovedit a fi participante active la acțiunile ce au caracterizat diferitele perioade ale luptei revoluționare.

Deși modestă contribuția muncitorilor din județul Vrancea, aceasta reprezintă încă o dovadă că pretutindeni proletariatul s-a organizat, a căutat și a găsit formele de luptă cu ajutorul cărora avea să învingă și să înlăture o orînduire nedreaptă și învechită.

Între anii 1918—1919 în economia județului Vrancea industria și-a făcut intrarea în mod limitat, cuprinzînd în exclusivitate ramurile bazate pe prelucrarea materiilor prime oferite de agricultură. Acest fapt a

¹ *Pagini de istorie locală*, 1972, pag. 21.

determinat apariția a numeroase întreprinderi mici, cu capital redus, aparținând industriei ușoare. De semnalat însă este faptul că, încă din anul 1909 în județ funcționau și două întreprinderi de importanță națională : fabricile de zahăr și de produse chimice Mărășești.

Capitalul industriei din „Monografia județului Putna“ din perioada de după primul război mondial, se referă și la existența a citorva fabrici de mici dimensiuni, în domeniul prelucrării lemnului (Gugești și Tișița) și în domeniul prelucrării chimice (la Mărășești).

Alături de acestea se mai găseau și cîteva zeci de ateliere meșteșugărești, fabrici de piine și două tipografii — toate fiind concentrate în Focșani — principal centru al fostului județ Putna. Se mai citează de asemenea și existența unui depou C.F.R. la Adjud.

Sfîrșitul primului război mondial a găsit economia județului total dezechilibrată. La starea grea economică, se mai adaugă și afluența numărului mare de refugiați ; județul fiind zonă de trecere pentru transfugi, care răspîndeau idei revoluționare pline de speranțe pentru proletariatul de la orașe și țărănimea din satele noastre.

Așa se explică îngrijorarea autorităților guvernante care făceau numeroase apeluri, îndemnînd autoritățile locale la vigilență. Se cerea urmărirea agitatorilor, confiscarea portretelor lui Lenin, a ziarelor „Glasul poporului“ și „Steagul Roșu“ ziare editate la Budapesta și aduse de prizonierii întorși la casele lor.

În general mișcările de nemulțumiri și protest, îmbracă cele mai diverse forme de manifestări.

Asemenea acțiuni au determinat oficialitățile județului să dispună arestarea la 17 ianuarie 1918 a mecanicului Belingher Nicolae de la Adjud. Acesta este trimis pretoraturii armatei a II-a, sub acuzația că face propagandă subversivă în rîndurile personalului c.f.r.²

Acțiuni asemănătoare se semnalează și într-un raport al poliției în care se spunea : „...ni se semnalează din unele comune din zona frontului, vii agitații și nemulțumiri printre locuitori...“³

Toate acestea demonstrează că contradicțiile social-politice se adînciseră la maxim. Ele s-au reflectat și asupra vieții politice. Neînțelegerile ce existau în cadrul partidelor burghezo-moșierești, au favorizat o puternică înviorare și activizare a organizațiilor muncitorești din întreaga țară și respectiv pe plan local.

Înființarea Comisiei Generale a Sindicatelor în 1906 impulsionase și activitatea muncitorimii focșănene, pe plan organizatoric.

Muncitorii cismari, croitori, timplari focșăneni se organizau în sindicate încă din 1909, așa cum rezultă din Raportul Comisiei Generale de Control, pentru perioada 1909—1910 prezentat la Congresul de constituire al P.S.D. și al Congresului Sindical din 1910 : „Sîntem mulțumiți că putem arăta azi Congresului activitatea noastră de control asupra organizațiilor următoare...“ Este citată și organizația din Focșani⁴.

² Arhivele Statului Filiala Focșani dosar 82/1918 fila 2.

³ Idem dosar 52/1918, fila 189.

⁴ *Istoria Mișcării muncitorești din România, 1910—1915*, pag. 70.

Raportată la nivel național, situația mișcării muncitorești din Focșani sub aspect organizatoric, cunoaște o dezvoltare timpurie, încadrându-se în rindul primelor 19 orașe din țară. Acest lucru e demonstrat și de faptul că la Congresul al V-lea al Organizațiilor Sindicale din România din 1914 — în lista delegaților prezenți figurează și Panait Popescu — reprezentant al Sindicatelor Mixte din Focșani și cîțiva reprezentanți ai muncitorilor forestieri de la Tișița.

Organizațiile socialiste sindicale și de tineret au trecut la întărirea rindurilor lor și la desfășurarea unei activități susținute, pe întreg teritoriul țării, din a doua jumătate a lunii noiembrie 1918 de cînd Partidul Social Democrat din România își ia titlul de Partidul Socialist din România.

În toate întreprinderile din țara noastră se constituiau consilii muncitorești și consilii de fabrică, ce aveau ca scop organizarea luptei proletariatului român.

În județul Vrancea, propaganda revoluționară se făcea prin Secția Partidului Socialist și sindicate, organizații ce și-au înviorat simțitor activitatea spre sfîrșitul anului 1918. Se răspîndesc în orașele și satele județului afișe și broșuri cu conținut revoluționar. Ca urmare a acestor stări de lucruri — prefectul județului cere companiei de jandarmi să înființeze un post mai puternic la Odobești pentru preîntîmpinarea unor mișcări, dezordini... care ar putea avea urmări mai grave...⁶

Conflictele locale dintre organizațiile muncitorești și autorități sînt uneori foarte grave. O telegramă semnalează chiar arestarea lui Ion Tatu, secretarul Secției Focșani a Partidului Socialist.⁷

Deși de către organele puterii locale se iau măsuri represive, se observă o permanentă agitație. Rapoartele șefilor de posturi de jandarmi, menționează apariția prin sate a unor studenți care fac propagandă revoluționară. Amenințările guvernanților nu anihilează spiritul de revoltă, ci fac să crească numărul manifestărilor antiguvernamentale. „...grevele erau însoțite de mari demonstrații inițiate de Partidul Socialist și de sindicate în cursul cărora muncitorii cereau îmbunătățirea condițiilor de muncă și de trai, recunoașterea organizațiilor muncitorești, acordarea de drepturi și libertăți democratice.”⁸

Pe fondul evoluției mișcărilor muncitorești generale se înscriu și manifestările ce au avut loc în județul Vrancea. De acest lucru ne putem da seama și din documentele aflate în Arhivele Statului Focșani. Una din circularele poliției din orașul Odobești informează Prefectura județului că în oraș s-au găsit afișe cu caracter socialist. Poliția orașului Focșani înaintează un exemplar dintr-un apel al socialiștilor către toți mun-

⁵ Nicolae Ceaușescu, *P.C.R. Continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România*. București Ed. politică, 1966, pag. 22.

⁶ Arhivele Statului Fil. Focșani, dosar 52/1918, fila 16.

⁷ Idem dosar 52/1918, fila 212.

⁸ Mușat Șt., *Mișcarea muncitorească în anii avîntului revoluționar*. Analele de Istorie, anul XV Nr. 3, 1969, pag. 73.

citorii, apel difuzat la data de 1 noiembrie 1918. Afișul apel îndemna la organizarea de manifestații menționind: „...Tronurile se rostogolesc... în Bulgaria, Austria, Germania, Franța — masele muncitoare socialiste se mișcă“. Pretutindeni „revolta clocotește“. Afișul mobilizator se termina cu „...Trăiască Revoluția Socialistă Mondială — Trăiască proletariatul Internațional! Trăiască Republica Socialistă România“⁹.

Acest apel era semnat de muncitorii socialiști.

Luptele greviste din decembrie 1918 prind în vîrtejul lor și pe socialiștii din Focșani. Manifestările lor sînt în parte împiedicate de măsurile luate de poliția locală. Din documentele Arhivei Statului filiala Focșani reiese clar că poliția îi căuta pe agitatori și chiar îi arestează. Se întocmesc tabele cu membrii Partidului Socialist-Secțiunea Focșani, se interzic adunările, întrunirile de orice fel, se cenzurează articolele din presa locală. Conducători ai organizațiilor sindicale din Focșani ca Ion Popa și Ion Călinescu sînt chemați la sediul poliției pentru a fi interogați.

Prefectul emite o circulară prin care decretează mobilizare pe loc și obligativitatea de a ieși la muncă pentru toți lucrătorii din Serviciile CFR și PTTR „infecțați de microbul grevei...“¹⁰ — după cum se exprimă el — această Publicațiune poartă data de 16 decembrie 1918.

După înăbușirea grevei din 13 decembrie 1918 — ordinele Ministerului de Interne către organele puterii locale, sînt mai categorice. Se face apel la vigilență, vizîndu-se direct împiedicarea socialiștilor să participe la procesul intentat de guvern greviștilor — conducătorilor ei.

Procesul intentat conducătorilor socialiști n-a intimidat sau stăvilit acțiunile muncitorești, ba dimpotrivă a determinat o puternică reacție, reflectată prin numărul mare de greve și proteste înregistrate în cursul anului 1919.

Se produce o clarificare a poziției diverselor curente din mișcarea muncitorească, la nivel central, fenomen sesizabil și în cadrul organizațiilor locale.

Astfel organizația Partidului Socialist din Focșani prin comitetul secțiunii sale, atenționează printr-un apel, la respectarea procedurii privind libertatea întrunirilor.

Alăturat se cere autorităților administrative și polițienești aprobare pentru organizarea unei întruniri la sediul Secțiunii, în strada Teatrului Nr. 2, în ziua de 3 martie 1919.

Organizatorii acestei întruniri solicită cenzurarea unui manifest alăturat — semnat de membrii Comitetului Partidului Socialist — Secțiunea Focșani și anume: Ioan Tatu, Ion Popa, Iordan Ivănescu.¹¹ Conținutul manifestului are puternice accente protestatare. Sînt demascate și condamnate crimele comise de guvern la 13 decembrie 1918.

Aprobarea acestei întruniri se face cu mare greutate și sub o direcție supraveghere. În sală a fost un reprezentant al poliției, care a doua zi

⁹ Arhivele Statului Fil. Focșani, dosar 18/1918 fila 118.

¹⁰ Idem dosar 7/1918, fila 46.

¹¹ Idem dosar 21/1919, fila 69.

avea să informeze asupra discuțiilor purtate de către participanți. Au luat cuvîntul Ion Tatu, Gițan Eșanu, Anatolia Fotinescu, reprezentanta femeilor socialiste din Focșani. S-a discutat problema solidarității muncitorilor în lupta contra guvernului liberal, care reprimase atât de singeros greva muncitorilor din 13 decembrie 1918.

Ceea ce este de reținut este faptul că în raportul către poliție se specifică că la această întrunire au luat parte și 20—30 de țărani din județ.

Exprimîndu-și solidaritatea cu Secțiunile Partidului Socialist din întreaga țară și cu syndicatele muncitorești care avuseseră de suferit represalii din partea autorităților, Comitetul Secțiunii din Focșani trimite o moțiune de protest împotriva samavolniciei și ilegalităților comise de guvern. Moțiunea este publicată în ziarul „Socialismul” din 10 martie 1919¹². În cuprinsul ei se cere eliberarea tuturor celor arestați sau inculpați pentru evenimentele de la 13 decembrie 1918.

Un alt aspect al luptei continue ce se desfășura pe plan local între autorități și organizația muncitorească socialistă din Focșani este și acela că se încerca să se oprească sărbătorirea zilei de 1 Mai 1919. Poliția confiscă pachetele cu ziarul „Socialismul” lucru care determină vii proteste ce vor ajunge pînă la Ministerul de Interne.

În perioada anilor 1918—1919, pe fundalul luptei revoluționare din localitate upure și crește numărul muncitorilor tipografi, lucrători la cele cîteva ateliere de tipografie din oraș.

Lupta acestora devine din ce în ce mai organizată reflectînd dezvoltarea nivelului ideologic. De multe ori protestele lor se finalizează cu părăsirea atelierelor, pentru a determina patronii să accepte condițiile impuse de sindicaliști, care se dovedesc a fi solidari în lupta lor pentru obținerea revendicărilor democratice.

Lucrătorilor tipografi de la Tipografia Leon care declaraseră grevă la 27 mai 1919, în semn de protest și solidaritate li se alătură și cei de la tipografiile „Putna” și „Victoria”. Aceștia din urmă adresează prefecturii județului un memoriu program din al cărui conținut reiese clar o creștere calitativă a capacității de luptă.

Greva tipografilor din Focșani marchează un moment foarte important în lupta de clasă desfășurată de muncitorii din localitate. Patronii vor fi nevoiți să accepte o mărire a salariului, să fixeze ziua de lucru la 8 ore și alte revendicări cerute.¹³

Nivelul ideologic-politic ridicat al muncitorilor focșăneni este demonstrat și de faptul că la Congresul tipografilor din București ținut între 8 și 9 noiembrie 1919 — au participat și delegați tipografi din Focșani. Frământările social-politice din județul nostru erau o vie reflectare a programului de luptă a Partidului Socialist din România care declara că, societatea omenească a intrat într-o nouă fază istorică.

¹² *Documente din istoria mișcării muncitorești 1916—1921*, pag. 169.

¹³ Ziarul „Socialismul” 7 iunie 1919 (*Pagini de istorie locală*).

Pe acest fundal general revoluționar efervescent se vor desfășura valul grevelor din iunie — iulie 1919. În contextul acestor evenimente se situează și organizația focșăneană a Partidului Socialist. Se vor da riposte energice măsurilor abuzive luate de poliția locală care interzicea ședințele și trimitea un reprezentant al forței publice până și la SERA-T'ELE literare ale organizațiilor muncitorești.

Mișcarea protestatară continuă să se extindă în toate centrele din județ.

La Mărășești lucrătorii fabricii de produse chimice adoptă în septembrie 1919 un memoriu și declară grevă — conduși fiind de organizațiile lor firești — sindicatul și Partidul Socialist.

La Gugești, aflăm din presa vremii că muncitorii forestieri înaintează un memoriu patronului fabricii. Ziarul „Socialismul“ din ziua de 21 august 1919 subliniază faptul că lucrătorii au fost solidari și au reușit să forțeze direcția fabricii să accepte punctele din memoriu¹⁴.

În ciuda măsurilor luate de autoritățile locale, activitatea socialiştilor trece printr-o etapă maximă. Sint confiscate de către poliție ziarul „Comunistul“ (tipărit la Odesa) și numeroase apeluri și afișe cuprinzînd chemări la luptă, organizare și solidaritate.

Este evident că teama guvernului cu privire la declanșarea unei greve generale era întemeiată și că atît autoritățile de la centru cît și cele locale vor trece la luarea de măsuri de strictă vigilență. Pe plan local se întocmesc liste cuprinzînd numele tuturor persoanelor bănuite de idei revoluționare, pentru a se împiedeca orice încercare de propagandă democratică.

În aceste zile fierbinți ale lunilor iunie-iulie 1919 începe să se detașeze ca un factor important în activitatea revoluționară, un detașament principal al proletariatului din țara noastră, muncitorii ceferiști.

În lupta generală a muncitorilor ceferiști din întreaga țară își aduc aportul și ceferiștii din Mărășești și Adjud. Ei vor intra în grevă „conform consensului de la București“¹⁵, așa cum se relatea într-un raport adresat Ministerului de Interne.

Muncitorii ceferiști de la Mărășești și Adjud se situează foarte fermi pe poziții, nu vor relua lucrul decît după acceptarea de către direcție a tuturor punctelor formulate în memoriul lor colectiv.

Între 27—28 septembrie 1919 are loc la Iași, Conferința regională a Organizațiilor sindicale și socialiste din Moldova la care s-au dezbătut probleme organizatorice. În încheierea lucrărilor s-a protestat contra arestărilor și trimiterilor în judecată în fața curții marțiale a participanților și conducătorilor grevelor. La această Conferință au participat și reprezentanții organizațiilor sindicale din Focșani și Mărășești¹⁶.

Conducătorii socialiști dovedeau prin discursurile ținute la întruniri și conferințe, prin articolele din presă, un înalt grad de conștiință

¹⁴ *Pagini de istorie locală* — 1972.

¹⁵ Arhivele Statului Fil. Focșani dosar 64/1919, fila 1.

¹⁶ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916-1921* pag. 252.

socialistă — democrat revoluționară și ferma hotărîre de a duce lupta pînă la capăt, pînă la un final victorios.

La o asemenea întrunire care a avut loc în data de 18 decembrie 1919 organizată de către Secțiunea Partidului Socialist din Focșani, într-o sală mică s-au adunat un număr de peste 40 de participanți, discuțiile încheindu-se cu intonarea Internaționalei¹⁷.

Aceste manifestări ale muncitorilor din județul întreg, conduși de organizațiile socialiste și sindicat, duc la concluzia receptivității la chemările și mobilizările făcute de partid, ca urmare a creșterii conștiinței de clasă și clarificării ideologice.

Desfășurarea evenimentelor în sine, anunțau marile bătălii de clasă ce urmau să se producă și care vor culmina cu marea grevă generală.

Ca urmare a creșterii conștiinței politice a proletariatului, sub conducerea Partidului Socialist, se va desfășura o intensă luptă pentru clarificarea principiilor ideologice.

Activitatea ideologică desfășurată pentru organizarea partidului pe baze noi, marxist-leniniste, a creat condiții corespunzătoare, așa încît la Congresul Partidului Socialist Român din mai 1921 prin votul majorității participanților s-a hotărît transformarea Partidului Socialist Român în Partidul Comunist Român.

Crearea P.C.R. pe baze ideologice marxist-leniniste a marcat o nouă etapă, superioară fără precedent în mișcarea revoluționară din România — în dezvoltarea detașamentului de avangardă a clasei muncitoare și a dat un nou avînt luptelor politice și sociale, desfășurate de masele largi populare din țara noastră¹⁸.

Începînd deci cu primăvara anului 1921, clasa muncitoare, masele explodate, aveau în Partidul Comunist, un conducător și un îndrumător devotat cauzei eliberării celor ce muncesc și progresului social.

În concluzie cunoașterea pe plan local a unei perioade atît de complexe, care și-a pus adînc amprenta asupra evoluției istoriei în ansamblul ei, este deosebit de importantă. Astăzi, cînd evenimentelor din istoria mișcării muncitorești li se acordă importanța cuvenită, este necesar să ne amintim faptul că alături de muncitorimea din întreaga țară și cea din județul nostru și-a adus contribuția la evoluția organizatorico-ideologică și politică a proletariatului român ce s-a finalizat cu acel corolar, care a fost crearea Partidului Comunist Român.

Preluînd și ridicînd pe trepte tot mai înalte cele mai bune tradiții ale luptei poporului român pentru libertate națională și socială, comuniștii s-au situat, odată cu crearea, acum aproape șase decenii, a partidului lor, în fruntea acțiunilor revoluționare ale maselor, au cîștigat încrederea și dragostea acestora prin înflăcărutul lor patriotism, prin abnegația și devotamentul neabătut față de cauza clasei muncitoare, a întregului popor.

¹⁷ Arhivele Statului Filiala Focșani dosar 64/1919 fila 621.

¹⁸ Nicolae Ceaușescu — P.C.R. — *Continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești din România. În România pe drumul desăvîșirii construcției socialismului*. Ed. politică 1968, vol. I. pag. 354.

DES ASPECTS ET DES CONTRIBUTIONS LOCALES RELATIF
A DEVELOPEMENT DE LA MOUVEMENT DÉMOCRATIQUE
REVOLUTIONNAIRE DE L'ANNÉS 1918—1919

RÉSUMÉ

Cette ouvrage renferme une succinte imagine de developement de la mouvement démocratique revolutionnaire de l'années 1918—1919.

L'ouvrage relève des aspects locales d'organisations socialistes dont l'activité et la contribution est necesaire d'être mentionné dans le contexte des grands mouvements de classe qui ont eu lieu entre les années 1918—1919, et qui ont culminé avec ce colloraire qui a été la création du Parti Comuniste Roumaine.